

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

Мистецька освіта: історія, теорія, практика

№ 2 (299) травень 2016

Засновано в лютому 1997 року (27)

Свідоцтво про реєстрацію:

серія КВ № 14441-3412ПР,

видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку

наукових фахових видань України

(педагогічні науки)

Постанова президії ВАК України від 14.10.09 №1-05/4

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних

«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю

№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради

Луганського національного університету імені Тараса

Шевченка

(протокол № 10 від 27 травня 2016 року)

Виходить двічі на місяць

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор – доктор педагогічних наук, професор Курило В. С.

Заступник головного редактора –

доктор педагогічних наук, професор Савченко С. В.

Випускаючі редактори –

доктор історичних наук, професор Михальський І. С.,

доктор медичних наук, професор Виноградов О. А.,

доктор біологічних наук, професор Іванюра І. О.,

доктор філологічних наук, професор Галич О. А.,

доктор філологічних наук, професор Глуховцева К. Д.,

кандидат філологічних наук, професор Пінчук Т. С.,

доктор філологічних наук, професор Дмитренко В. І.,

доктор педагогічних наук, професор Харченко С. Я.

Редакційна колегія серії

„Педагогічні науки. Мистецька освіта: історія, теорія, практика”:

доктор педагогічних наук, професор Сташевська І. О. –

відповідальний редактор (Україна),

доктор педагогічних наук, професор Ваховський Л. Ц. (Україна),

доктор педагогічних наук, професор Гавриш Н. В. (Україна),

кандидат мистецтвознавства, професор Ракіч З. (Боснія і Герцеговина),

доктор мистецтвознавства, професор Імханицький М. Й. (Росія),

доктор мистецтвознавства, професор Сташевський А. Я. (Україна),

доктор мистецтвознавства, професор Круль П. Ф. (Україна),

доктор педагогічних наук, професор Хриков Є. М. (Україна)

Редакційні вимоги

до технічного оформлення статей

Редколегія «Вісника» приймає статті обсягом 4 – 5 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) — 3,8 см ; верхній колонтитул — 1,25 см , нижній — 3,2 см . У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (***), 2012.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками. Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний). Ініціали і прізвище автора вказуються в лівому верхньому кутку (через рядок від УДК) з відступом 1,5 см (відступ першого рядка), шрифт жирний. Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела подаються в квадратних дужках після цитати. Перша цифра — номер джерела в списку літератури, який додається до статті, друга — номер сторінки, наприклад: [1, с. 21] або [1, с. 21; 2, с. 13 – 14]. Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після слова «Список використаної літератури» або після слів «Список використаної літератури і примітки» (без двокрапки) у порядку цитування й оформляються відповідно до загальноприйнятих бібліографічних вимог. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацом; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Статтю заключають 3 анотації обсягом 15 рядків (українською, російською) та 22 рядки (англійською) мовами із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3 – 5 термінів). Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора). На окремому аркуші подається довідка про автора: (прізвище, ім'я, по батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу, кафедри; домашня адреса; номери телефонів (службовий, домашній, мобільний).

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

Сташевська І. О. АРТИКУЛЯЦІЙНИЙ ПІДХІД У ФОРМУВАННІ ШТРИХОВОЇ МАЙСТЕРНОСТІ СКРИПАЛЯ: ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	7
Гаврілова Л. Г., Пікула О. О. СТРУКТУРНО-ЗМІСТОВИЙ КОНТЕНТ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОМПОНЕНТУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ	15
Пшеничних М. М. МУЗИЧНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ.....	26
Борисова С. В., Плохотнюк О. С. МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МУЗИКАНТІВ (АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ).....	34
Назаренко Н. В. ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ МАСОВОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ.....	39
Коваль І. С. ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА ВНЗ	46
Біліченко В. П. ІНСТРУМЕНТАЛЬНА МУЗИКА ХVІІІ СТОЛІТТЯ ЯК АКТИВНИЙ ПРОЯВ СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ	54
Свідовська В. А. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ДОСЛІДЖЕННЯХ ЗАРУБІЖНИХ ВЧЕНИХ	65
Цзінцзін Чжан СТРУКТУРА ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ МИСТЕЦЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ	72
Чжень Ли АНАЛИЗ ЦЕННОСТНОГО ОТНОШЕНИЯ ИНОСТРАННЫХ СТУДЕНТОВ МУЗЫКАЛЬНЫХ СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ К БУДУЩЕЙ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ	80

- an intonation analysis – a universal mean of understanding the laws of historical-style music.

The latter type of analysis, the author believes is most appropriate in the training of future teachers of music, including instrumental and formation of its executive competence.

Keywords: musical analytical skills, future teachers of music, holistic analysis, artistic and pedagogical analysis, analysis-interpretation, intonation analysis.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Гаврилова Л. Г.

УДК 378:78

С. В. Борисова, О. С. Плохотнюк

МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-МУЗИКАНТІВ (АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ)

За умов глибоких політичних, економічних, соціокультурних змін у сучасному суспільстві з'явилась необхідність по-новому поглянути на проблему ціннісного орієнтування молоді у галузі музичного мистецтва. У цьому віці потреба в мистецтві стає, як правило, більш гострою та різноманітною. Саме мистецтво впливає і на формування наукового світогляду, і на естетичну культуру молоді, сприяє становленню цілісної, всебічно розвинутої, гармонійної особистості. Мистецтво займає особливе місце передусім у духовному житті людини, воно впливає на всі сторони свідомості і діяльності особистості.

Аналіз наукової літератури з проблем ціннісних орієнтацій студентів-музикантів дає певне уявлення про сучасний рівень розробки проблеми в цілому й окремих її аспектів, зокрема розв'язання проблеми формування ціннісних орієнтацій особистості в музичній сфері досліджували (Б. Брилін, В. Дряпіка, О. Олексюк, О. Рудницька, О. Ростовський та ін.). Доводиться, що цінності відіграють важливу роль як у формуванні окремої особистості, так і в загальному розвитку суспільства. Від того, наскільки активно буде засвоєна особистістю система цінностей життя і культури, наскільки ця система буде відповідати цінностям демократичного суспільства, залежить рівень розвитку особистісних орієнтацій людини.

Мета нашої статті – дослідити аксіологічний потенціал музично-виконавської підготовки майбутніх фахівців-музикантів.

Слід зазначити, що система музичних ціннісних орієнтацій молоді формується у процесі музично-виконавської діяльності: сприйнятті,

музикуванні, творчості. На цьому наголошують такі провідні науковці як В. Петрушин і А. Махмудова: „В ідеалі людина, яка має розвинуту музично-естетичну свідомість, повинна володіти універсальним підходом до музичних явищ дійсності. Під універсальним підходом розуміється аксіологічне орієнтування у трьох основних пластах музичної культури – фольклорі, класиці та побутовій музиці на основі соціального досвіду, що актуалізується у трьох основних видах музичної діяльності – сприйнятті, виконанні й творчості, а також у спрямованості переживань на суспільно-значущі цінності” [1, с. 69].

Як відомо, музика – це особлива форма відображення реальної дійсності, а характеризують її як мистецтво часове, процесуальне, виразне та інтонаційне (Б. Асаф'єв, Є. Назайкинський, Т. Чередниченко В. Шестаков та ін.) [2]. Завдяки структурній організації музичного руху створюється можливість передачі різноманітних життєвих процесів, а через них і оцінних дій, психічних станів людини, її переживань, роздумів тощо.

Спілкування, внутрішній діалог з музичним твором веде не тільки до усвідомлення сутності музичного мистецтва, але й до формування естетичного ставлення до музики, здатності відчувати себе невід'ємною часткою нескінченного світу, свою причетність до інших людей і людської культури загалом. Тим самим у загальному духовному сенсі музика слугує засобом комунікації в системі культури.

Проблема розвитку індивідуальних особливостей творчої діяльності виконавця пов'язана із засвоєнням ним професійних навичок, а саме, автоматизованих дій, засвоєння нормативних, загальних для всіх способів творчої діяльності. Автоматизація рухів сприяє підняттю рівня технічної підготовки музиканта й, звільняючи свідомість, дозволяє переключати його на вирішення художньо-виконавських завдань, а засвоєння компонентів творчості, відшліфованих людством, вбереже музикантів від дилетантизму.

Індивідуальність – це одна з найважливіших ознак творчості. Та досягнення останньої не виникають поза межами культурного розвитку особистості. Музична культура як надбання особистості становить необхідне підґрунтя для досягнення результативності, художньої значущості результатів творчості. Особистість, що прагне до художнього досконалого і має розвинені його орієнтири, у вираженні власного художнього „Я” буде керуватись еталонами прекрасного, що відповідає загальнолюдським ідеалам високого мистецтва. Взаємодія автоматизації, творчості та прояв індивідуальності набуває особливого значення в процесі музично-виконавської діяльності.

Провідну роль у музично-виконавській діяльності Б. Яворський приділяв інтелекту, підкреслюючи, що виконавство складається з інстинкту, навичок й інтелекту. Ані трохи не применшуючи значення інстинкту – чуття, інтуїції виконавця, безпосереднього сприйняття образу, Б. Яворський підкреслював, що одне чуття безсиле створити

образ: „...можна інтуїтивно фразувати за певним шаблоном лише ті твори, котрі підпадають під звичайний настрій виконавця” [3, с. 21].

Виконавську майстерність можна визначити як вираження власного творчого „Я” у процесі музично-виконавської діяльності через комплекс особистісних та професійних якостей індивіда, котрий забезпечує високий рівень музикування. Специфіка музично-виконавської майстерності полягає в тому, що цей процес є, безумовно, творчим. Особливості його характерні тим, що завжди наявна ініціатива, індивідуальна неповторність музиканта. Але у процесі виконавської діяльності, важливо, пропускаючи музичний твір через призму своєї індивідуальності, залишитись вірним авторському задумові. У процесі музичного виконавства необхідний глибокий аналіз твору, знання епохи, стилю композитора, особливостей його мислення.

Слід зауважити, що одним з важливих чинників у вирішенні творчих завдань у процесі музично-виконавської діяльності виступає музичне мислення. В. Медушевський його визначає як „мислення про світ у матеріалі музичного мистецтва” [4, с. 27]. У межах нашої роботи зазначимо, що якість і характер музичного мислення зумовлюється змістом і особливостями організації відповідної репетиційної діяльності виконавця.

Ми поділяємо думку В.Дряпкі про те, що „явища мистецтва у процесі актуалізації не дістають зовні нових якостей, а лише проявляють свої іманентні структурно-функціональні й інші властивості” [5, с. 32], але зауважимо, що таке визначення стосується лише того сприймаючого суб’єкта, котрий є тільки споживачем творів мистецтва, але сам їх не відтворює (за схемою: твір мистецтва – слухач). На нашу думку, музикант-інтерпретатор, виконуючи той чи інший твір мистецтва, поряд з відображенням задумів композитора, втілює в нього також і свої художні образи. Таким чином, виконавець, не роблячи змін у нотному тексті твору, може під час відтворення привнести в нього нові якості, притаманні його мисленню, емоційному стану, фантазії тощо, при цьому обов’язково враховуючи особливості суб’єктів сприйняття (за схемою: твір мистецтва – виконавець – слухач). Тільки від музиканта залежить, наскільки цінним буде виконання того чи іншого твору мистецтва.

Ціннісна значущість твору мистецтва залежить від того, наскільки глибоко виконавець проникне в стильову специфіку останнього, міри творчої самобутності та художньої досконалості як твору, так і його інтерпретатора. Зазначимо, що чим складніший музичний твір, тим більших здібностей, знань, умінь і навичок вимагають пошуки засобів, які дають можливість художньо засвоїти та відтворити його.

Професійна підготовка майбутніх фахівців-музикантів – студентів музичних спеціальностей – пов’язана із творчим спрямуванням всіх навчальних дисциплін, що складають її основу [6]. Виконавські дисципліни, такі як диригування, постановка голосу, гра на основному музичному (спеціальному) і додатковому інструментах,

концертмейстерський клас, ансамбль та оркестровий клас не можуть не опікуватись завданнями творчого розвитку студентів. Створення творчої атмосфери на заняттях, формування творчого стилю музичної діяльності студентів постійно знаходяться в центрі уваги викладачів. Оволодіння виконавським мистецтвом потребує розвитку здатності до генерування художньо-творчих ідей, до творчого переосмислення музичного матеріалу. Слід зазначити, що у грі на різних музичних інструментах, а особливо у вокальному співі, існує своя специфіка. Тим не менше, сутність мистецтва інтерпретації, закономірності створення виконавського художнього образу, єдині для всіх різновидів виконавського мистецтва.

Творча діяльність неможлива без широкого художнього досвіду. Музично-теоретичні дисципліни допомагають у вирішенні творчих завдань, особливо, у процесі пізнання та розуміння специфічних характеристик стилю композитора. Слухання музики, збагачення досвіду її сприймання також апелює до процесів співтворчості із композиторськими задумами, активізує творче спрямування художнього мислення студентів.

Аналізуючи музично-виконавську складову професійної підготовки можна визначити головні її компоненти, що впливатимуть на формування ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців-музикантів: 1) музично-виконавська майстерність; 2) музично-виконавське мислення, індивідуальність, інтелект, інтуїція, що в свою чергу можна визначити як компоненти музично-виконавської інтерпретації; 3) автоматизація рухів.

Аксіологічний аспект цього процесу полягає в тому, що володіючи на високому рівні музично-виконавською майстерністю та мистецтвом інтерпретації і постійно вдосконалюючи свої навички гри на музичному інструменті, фахівець-музикант безпосередньо залучається до кращих зразків (цінностей) музичного мистецтва. Відтворюючи їх у процесі своєї професійної діяльності, він залучає й своїх вихованців до зазначених цінностей (за схемою: твір мистецтва – виконавець – слухач).

Зазначена проблема залишається актуальною як для теорії, так і для практики естетичного виховання молоді.

Література

1. Петрушин В. И. Музыкально-эстетическое сознание и уровни его развития у старших школьников / В. И. Петрушин, А. М. Махмудова // Нар. образование. – 1990 – № 5. – С. 65 – 87.
2. Назайкинский Е. В. Стиль и жанр в музыке : [учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений] / Е. Н. Назайкинский. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 248 с. : ноты.
3. Яворский Б. Л. Статьи. Воспоминания. Переписка. – М. : Сов. композитор, 1972. – Т. 1. – 1972. – 712 с.
4. Медушевский В. В. Музыкальное мышление и логос жизни / В. В. Медушевский // Музыкальное мышление: сущность, категории, аспекты исследования : сб. ст. / сост. Л. И. Дыс. – К. : Муз. Україна, 1989.

– С. 18 – 27. 5. Дряпіка В. І. Орієнтації студентської молоді на цінності музичної культури (соціально-педагогічний аспект) / Дряпіка В. І. – К. – Кіровоград : Держ. центр.-укр. вид-во, 1997. – 215 с. 6. Lee Chzhen. Structure of Foreign Musical Students Professional and Value Orientation / Lee Chzhen // European Researcher, 2012. – Vol. (37). – № 12 – P. 2. – P. 2231 – 2238.

Борисова С. В., Плохотнюк О. С. Музично-виконавська складова професійної підготовки майбутніх фахівців-музикантів (аксіологічний аспект).

У статті аналізуються основні компоненти музично-виконавської діяльності як складової професійної підготовки майбутніх фахівців-музикантів з точки зору аксіологічної значущості. Зазначається, що ціннісна значущість твору мистецтва залежить від того, наскільки глибоко виконавець проникне в стилеву специфіку останнього, міри творчої самобутності та художньої досконалості як твору, так і його інтерпретатора. Аналізуючи музично-виконавську складову професійної підготовки, визначаються головні її компоненти, що впливатимуть на формування ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців-музикантів: музично-виконавська майстерність, музично-виконавське мислення, індивідуальність, інтелект, інтуїція, що визначається як компоненти музично-виконавської інтерпретації та автоматизація рухів.

Ключові слова: музичне виконавство, професійна підготовка, майбутні фахівці-музиканти, цінності.

Борисова С. В., Плохотнюк А. С. Музыкально-исполнительская составляющая профессиональной подготовки будущих специалистов-музыкантов (аксиологический аспект).

В статье анализируются основные компоненты музыкально-исполнительской деятельности как составляющей профессиональной подготовки будущих специалистов-музыкантов с точки зрения аксиологической значимости. Указывается, что ценностная значимость произведения искусства зависит от того, насколько глубоко исполнитель проникнет в стилевую специфику последнего, степени творческой самобытности и художественной совершенности как произведения, так и его интерпретатора. Анализируя музыкально-исполнительскую составляющую профессиональной подготовки, определяются главные ее компоненты, влияющие на формирование ценностных ориентаций будущих специалистов-музыкантов: музыкально-исполнительское мастерство, музыкально-исполнительское мышление, индивидуальность, интеллект, интуиция, которые определяются как составляющие музыкально-исполнительской интерпретации и автоматизация движений.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, музыкальное исполнительство, ценности, будущие специалисты-музыканты.

Borysova S. V., Plokhotnyuk O. S. Musical performing component of professional training of future specialists-musicians (axiological aspect).

The article analyzes the basic components of musical performance of professional training of future specialists-musicians from the point of view of axiological significance. It is noted that the communication, internal dialogue with the musical work leads not only to the essence of musical art, but also to the formation of aesthetic relationship to music, ability to feel part and parcel of the infinite world, his involvement in other people and human culture in General. Thus in General the spiritual sense, music serves as a means of communication in the culture system. It is noted that the value relevance of works of art depends on how deeply the artist will penetrate into the stylistic specificity of the latter, the degree of creative originality and artistic excellence as works and his interpreter. However, the more complex a piece of music, the more skills, knowledge, abilities and skills require the search tools that enable art to master and play it. Professional training of future specialists-musicians – students of music professions related to the creative direction of all academic disciplines that constitute its Foundation. Analyzing the music performance component of the training are determined by its main components affecting the formation of value orientations of future specialists-musicians: musical and performing skills, musical-performance thinking, individuality, intelligence, intuition, which is defined as the components of musical performance interpretation and automation of movements.

Keywords: musical performance, professional training, future specialists-musicians, values.

Стаття надійшла до редакції 10.03.2016 р.

Прийнято до друку 30.05.2016 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Стаськівська І.О.

УДК 78.01

Н. В. Назаренко

ЕСТЕТИЧНІ ПРИНЦИПИ МАСОВОЇ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Масова культура в сучасному культурному просторі має граничну питому вагу. Цю ситуацію обумовлює надмірний розвиток мас-медіа, завдяки якому здійснюється миттєве розповсюдження продуктів масової культури. У сучасному інформаційно-комунікативному середовищі артефакти масової музичної культури посідають провідне місце, вони в прямому розумінні пронизують і стискають простір електронних комунікацій. Це сприяє інтенсивній взаємодії людської свідомості і,